

תורת החכמים

גיליון שבועי להנחלת תורת רבותינו חכמי ספרד זיע"א
יוצא לאור על ידי מכון חכמי ספרד רח' הרב צבאן 9 נתיבות
טל' 077-5535280 | פקס 077-5535281 | מייל toratsfarad@gmail.com

עיד	כניסה	יציאה	ר"ת
יום	17:31	18:23	19:05
ת"א	17:28	18:20	19:02
חיפה	17:29	18:21	19:03
ב"ש	17:30	18:22	19:04

שבת כי תשא תש"פ

גיליון קנ"ה

תולדות החכמים

רבינו יצחק גבאי (בצרי) זיע"א

רבינו נולד בעיר בגאדא אשר בעירק לאביו רבי עובדיה לפני כמאתיים וחמישים שנה.

הנה ידוע מה שכתב הגאון המקובל רבינו שמעון אגסי (אמר שמעון עמ' קצ) 'שקדושת ארץ עירוק' היא 'בבל', כקדושת א"י, וזה כי מזמן הגלות הראשונה קבעו בה ישיבות וריבון תורה, והתמידו בזה גם בזמן בית שני וגם אחר חורבנו בזמן התנאים והאמוראים. וגם בזמן הגאונים שפסקו הישיבות מא"י. עיקר הישיבות וריבון התורה היה בבבל, ומעולם לא פסקה ישיבה בבבל עד היום הזה.

פרטים רבים על רבינו, כמעט ואין בנמצא, מלבד מה שכתב עליו רבי אהרון ששון בחיבורו זכרון לחיים, וז"ל: "נמצא שטר שכתוב באייר תקל"ז שהתוהמוט

עליו שנים, אחד שמו יחזקאל אליא יחזקאל, והשני שמו יצחק עובדיה, הוא הרב ח"ר יצחק בן עובדיה ז"ל שכתב ספרים דרוש עה"ת, והנם בידי הר' יהושע כמהר"ר ח"ר אליהו בכ"ר עובדיה. ושמעתי שהרב ח"ר יצחק עובדיה ז"ל היה יושב בבית המכס ועוסק כל היום במלאכתו, ועכ"ז היה חכם גדול וחיבר ספרים הרבה, זיע"א. ויתכן שהיו ח"ר יצחק עובדיה והר' יחזקאל אליא הנז', דינים עם ההרה"ג ח"ר צדקה ז"ל."

רבינו חיבר כמה ספרים נפלאים: 'זיזרע יצחק', 'פחד יצחק', 'זיעתו יצחק'. גם בספר 'כסף צרוף' הובאו מחידושי תורתו. בקובץ 'מן הגנוזים' (ח"ד עמ' של) מתואר כת"י בקבלה מכתב ידו של רבנו, אשר חיבר פירוש על אידרא רבה וזוטא, ויש בו גם דברים מרבי גדליה ורבי אפרים פאנצ'ייר.

"**לכל** זמן ועת לכל חפץ" אמר שלמה המלך בספר קהלת, וכן אמרו ז"ל 'הכל תלוי במל' ואפילו ספר תורה שבהיכל'. והנה מאמרם זה נתקיים בדברי תורתו של רבינו המחבר, אשר כמאתיים וחמישים שנה ספונים היו בכתב יד, עד שזיכה ה' את צאצאיו של המחבר לעשות נחת רוח לאותו צדיק וגאון זלה"ה ולהוציא לאור עולם לראשונה את ספרו מתוך כתב יד קודשו אשר היה גנוז ונעלם מעיני כל חי, ולזכות הרבים שיהנו מאורו ולהגדיל תורה ולהאדירה.

דבר שפתים אך למותר, להאריך ולבאר את חשיבות הספר 'פחד יצחק' (ממנו נערך המאמר הסמוך). שהוא מלא וגדוש בחידושים עמוקים ונפלאים, ובמרגליות יקרות, והדברים מאירים ושמחים כנתנית מסני. כל מי שיפתח ויעיין מעט, יעמוד משתומם מול עוצמת גאונותו וגדלותו של רבנו.

הספר הנ"ל יצא לאור עולם ע"י הגה"צ רבי יצחק בצרי שליט"א (בנו של המקובל הגה"צ רבי דוד שלום בצרי שליט"א ראש ישיבת השלום בירושלים), אשר הוא דור תשיעי לרבנו המחבר. רבי יצחק טרח ויגע בהוצאת הספר של רבנו, עד שזיכנו לאהרונה בהוצאתו יחד עם מקורות והארות מאת הרב שליט"א.

יש לציין, שאת שם המשפחה 'צבאי' שינה אותו רבי עזרא גבאי מצאצאי המחבר לשם משפחה 'בצרי', והטעם, משום שנפטרו לו כמה בנים, ולכן קיבל על עצמו קבלה של מנהג טוב, כדי שיחיה בנו, וקרא שמו 'בצרי' ר"ת 'בצל רועי יחסה'.

זכות רבנו המחבר תעמוד לכל אלו שעסקו בהוצאת הספר בתפארה, בבריאות איתנה להגדיל תורה ולהאדירה.

תורתו מנן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדינו.

באיזו טענה הצליח משה לבטל את הגזירה על חטא העגל

וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּךְ רֹד כִּי שָׁחַת עַמְךָ אֲשֶׁר הִעֲלִית מֵאַרְץ מִצְרַיִם וְגו' וְעַתָּה הִנִּיחָה לִּי וַיַּחַר אִפִּי בָהֶם וְאֶכְלֶם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְדוֹל: וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פָּנָיו ה' וַיֹּאמֶר לָמָּה ה' יַחַר אַפְּךָ בְּעַמְּךָ וְגו' שׁוֹב מַחְרוֹן אַפְּךָ וְהִנַּחם עַל הָרְעָה לְעַמְּךָ: זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָּהֶם בְּךָ וְגו': וַיִּנְחַם ה' עַל הָרְעָה אֲשֶׁר דִּבַּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ: (לכ, ז-יז)

נמצא, שלא תימשך מלכות שאול אף אם יחזור בתשובה לפני ה', יען כי אין ה' חוזר בו מן הטובה, ואם תימשך מלכות שאול, תימנע הטובה שנתן ה' לדוד.

וע"פ האמור מבאר רבינו, שבתחילה אמר ה' למשה "וְעַתָּה הִנִּיחָה לִּי וַיַּחַר אִפִּי בָהֶם וְאֶכְלֶם וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָךְ לְגוֹי גְדוֹל", והטעם שאינו חוזר בו עתה מגזירתו לכלות את שונאי ישראל, משום שבגזירה זו תצמח טובה למשה שיעשהו ה' לגוי גדול, ומדבר טוב אצל אחד אף שיש בו רע אצל אחר, אין ה' חוזר בו, כאמור.

אולם משה טען, כי מאחר שעם ישראל עתה, הם בבחינת כסא העומד על שלש רגלים (בזכות שלושת האבות) שנאמר "זָכַר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָּהֶם בְּךָ", ובכל זאת לא עמדו בפני כעסך, זרעי שיעמוד רק על זכותי, הרי יהיו בבחינת כסא העומד על רגל אחת, ובעת כעסך אם יחטאו ח"ו מי יעמוד לפניך מחרון אפך, וזו ודאי רעה גם בשבילי, ולא תצמח לי טובה מכך ששונאי ישראל יאבדו. ועוד טען משה, אם תעשה רק אותי לעם גדול, יאמרו האבות שנטלתי גדולה לעצמי, ולא התפללתי על עם ישראל, הרי זו בושה גדולה, שפרנס הממונה על הציבור דואג רק לעצמו וכן לא יעשה, וממילא אין זו טובה בשבילי, אלא רעה גם לי וגם להם וא"כ מן הרעה אשר דברת לעשות לעם ישראל, יכול אתה להינחם ולחזור בך, ואכן קיבל ה' את טענתו שנאמר "וַיִּנְחַם ה' עַל הָרְעָה אֲשֶׁר דִּבַּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ".

אמרו בגמ' (ברכות לב), כי כאשר ביקש ה' לכלות את שונאי ישראל ולעשות ממשו עם חדש והוא יהיה אבי האומה, טען משה לפני ה', ומה כסא של שלש רגלים (כלומר שלשה אבות) אינו יכול לעמוד לפניך בשעת כעסך, כסא של רגל אחת (כוונתו על עצמו) היאך יוכל לעמוד בפני כעסך. ולא עוד, אלא שיש בי בושתי פנים מאבותי, עכשיו יאמרו, ראו פרנס שהעמיד עליהם, ביקש גדולה לעצמו ולא ביקש עליהם רחמים.

וצריך להבין, מאחר שחטאו ישראל בעבודה זרה במעשה העגל, איזה כח יש בטענות אלו, לשכנע את ה' לשוב מחרון אפו על ישראל?

ומבאר הגאון רבינו יצחק גבאי (ראה אודותיו במדור הסמוך) בספרו פחד יצחק, בהקדים את דברי הגמ' (שם ז.) אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי, כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה לטובה, אפילו על תנאי, לא חזר בו. ומכלל לאו אתה שומע הן, שמדיבור לרעה ה' כן חוזר בו, וכמו שכתוב "וַיִּנְחַם ה' עַל הָרְעָה".

עוד מקדים רבינו את דברי רש"י עה"פ "וְגַם יִצְחָק יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקַר וְלֹא יִנְחַם" (ש"א טו, כט), כי כאשר חזר שאול מן המלחמה עם עמלק, אמר שאול לשאול הפסדת את המלוכה, משום שלא הרגת את כל זרעו של עמלק, ואף אם תשוב מעוונך לפני ה', לא תוכל להישאר במלכות, והיא תעבור לדוד, כי ה' שהוא נצחוני של ישראל, לא ישקר (כלומר, לא יחזור בו), מלחת הטובה למי שרצה ליתן לו. ע"ש.

